

bilimname 49, 2023/1, 331-358

Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 24.11.2022, Kabul Tarihi: 18.03.2023, Yayın Tarihi: 30.04.2023

doi: 10.28949/bilimname.1209385

XVI. YÜZYIL İSPANYA'SINDA HERETİK BİR GRUP: LOS ALUMBRADOS (AYDINLANMIŞLAR) VE MİSTİK YÖNELİMİ

 Talha FORTACI^a

Öz

Los Alumbrados 16. Yüzyılda İspanya'nın Toledo şehri ve civarında ortaya çıkmış mistik bir gruptur. Savundukları doktrinler geleneksel Hristiyan teolojisinden oldukça farklı olduğu için dönemin İspanyol Engizisyon mahkemesi haklarında üç farklı tarihte ferman yayınlamıştır. Hareketin en belirgin teolojik yaklaşımı, belirli bir mükemmellik derecesine erişen insan ruhunun Kutsal Ruh ile aracsız olarak temasa geçebileceği ve bu tarz kişilerin dini ayin ve ritüellere ihtiyacı olmadığı yönündedir. Yine onlara göre, kişinin azizlere hürmet etmesi bir oyalamadır ve hatta İsa Mesih'i bir aracı olarak kabul etmek Tanrı ile aramıza gereksiz bir mesafe koymak anlamına gelir. *Los Alumbrados* grubunun mensupları kendilerini Tanrı sevgisine adanmış kimseler olarak tanımlamakta ve aydınlanmış bir ruha sahip olduklarına inanmaktadır. Onlara göre zihin tüm düşüncelerden veya hatıralardan arındırılmalıdır. Tanrı'nın bizim için yapmayı planladığı şeyi engellemek için insan hiçbir şekilde harekete geçmemelidir. Mesih'i tefekkür etmek bile Tanrı'da yok olmayı engelleyebilir. İnsanoğlu kendisine sunulan tüm düşünceleri faydalı olup olmadığına bakmaksızın reddetmelidir zira zihin yalnızca Tanrı'yı aramalıdır. *Los Alumbrados*'un gelenekten ayrılan bu inançları ve mistik yönelimlerinin kökeni hakkında ise farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlar arasında en ikna edici olanı, onların İslami bir orijine dayandığı tezidir. Bu makale, bahsi geçen grubun heretik olarak kovuşturmaya tabi tutulmasına yol açan teolojik görüşlerini mistik anlayışını merkeze almak suretiyle tespit ederek hangi geleneksel doktrinleri nasıl kabul ettiğini betimlemeye yönelik bir girişimdir. Bununla birlikte makalede hareketin dini ritüellere bakışı ve Hristiyanlık tarihindeki etkileri de ele alınmaktadır.

Anahtar kelimeler: Dinler Tarihi, Mistisizm, Aydınlanmışlar, Engizisyon, Heretizm, Hristiyanlık.

^a Arş. Gör. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, talhaforta@gmail.com

A HERETIC GROUP IN XVI CENTURY SPAIN: LOS ALUMBRADOS (THE ENLIGHTENED) AND THEIR MYSTICAL ORIENTATION

Abstract

When religious traditions are analysed, it is observed that in almost all religious traditions, there are some groups that often manifest themselves with contradictory thoughts and acceptances against the party representing the orthodox belief. Although the reasons for the emergence of these movements, which are called “heretics” in modern literature, vary, it is possible to state that they sometimes arise from religious practices and sometimes from disagreements related to belief. The heresy sometimes manifests itself in the mystical sphere of religions, and Christianity has a long tradition in this area when it comes to “heresy”. Although there are significant differences between different denominations of Christianity, it can be said that the Catholic, Orthodox and Protestant churches represent the tradition in terms of religious doctrine (e.g. the Trinity) in Christianity. When we evaluate the history, it is possible to mention the existence of many movements, large and small, that oppose this tradition.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Keywords: History of Religions, Mysticism, The Alumbrados, Inquisition, Heretism, Christianity.

Giriş

Dini gelenekler incelendiğinde hemen hemen hepsinde ortodoks inancı temsil eden tarafın karşısında çoğu zaman aykırı kabulleriyle temayüz eden birtakım grupların varlığı müşahede edilir. Modern literatürde “heretik” olarak adlandırılan bu hareketlerin ortaya çıkış sebepleri farklılık gösterir ancak kimi zaman dini pratiklerden kimi zaman da inanca taalluk eden anlaşmazlıklardan zuhur ettiklerini söylemek mümkündür. Heresi, bazen de dinlerin mistik alanında kendini gösterir ve “sapkınlık” söz konusu olduğunda Hristiyanlık bu alanda zengin bir tarihe sahiptir.¹ Aralarında ciddi farklılıklar olsa da Hristiyanlıkta dini akide (örneğin teslis) bağlamında geleneği temsil eden tarafın Katolik, Ortodoks ve Protestan kiliseleri olduğu söylenebilir. Tarihe bakıldığında ise bu geleneğin karşısında yer alan irili

¹ Steven Runciman, *The Medieval Manichee: A Study of the Christian Dualist Heresy* (U.K.: Cambridge University Press, 1947), 1-4; Ian Hunter, *Heresy in Transition: Transforming Ideas of Heresy in Medieval and Early Modern Europe* (U.S.A.: Ashgate, 2005); Andreas J. Köstenberger ve Michael J. Kruger, *The Heresy of Orthodoxy* (U.S.A.: Crossway, 2010); Halil Temiztürk, *Hristiyan Mistisizmine Giriş* (Ankara: Eskiyei Yayınları, 2021).

ufaklı pek çok hareketin varlığından bahsetmek mümkündür.

Makalenin konusu olan *Los Alumbrados* da Hristiyanlık tarihindeki heretik gruplardan biridir ve 16. Yüzyıl İspanya'sında ortaya çıkmış mistik eğilimli bir harekettir. Taraftarları, belirli bir mükemmellik derecesine erişen insan ruhunun tanrısal vizyona sahip olduğuna inanır ve bu mükemmel ruhlar Kutsal Ruh ile doğrudan iletişime geçebilmektedir. Tanrısal vizyona ve ışığa sahip olanlar litürjik uygulamalara ve örneğin ibadet gibi dini yaşamın dış biçimlerine ait ritüellere riayet etmek zorunda değildir. *Los Alumbrados*, söylemlerinden ötürü İspanyol Katolik engizisyonunu oldukça rahatsız etmiştir nitekim insanları “sapkın” düşünceleriyle etkilemesi istenmemektedir. Dolayısıyla engizisyon olaya el koymuştur ve *Los Alumbrados* da diğer pek çok heretik Hristiyan grup gibi tarihten silinmiştir.

İlgili literatür tarandığında ülkemizde konuyla alakalı herhangi bir çalışmanın olmadığı tespit edilmiştir. *Los Alumbrados* hakkında yapılan en önemli çalışma Alastair Hamilton'un 1992 yılında kaleme aldığı *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados* isimli eserdir. Hamilton'un kitabı incelendiğinde konuyu etraflı bir biçime ele aldığı göze çarpmaktadır. Yine Hamilton'un konuyla ilgili kaleme aldığı bir diğer çalışma “A New Companion to Hispanic Mysticism” isimli araştırmada yer alan “The Alumbrados: Dejamiento and Its Practitioners” isimli bölümdür. Hamilton burada hareketle özdeşleşen *Dejamiento* hakkında önemli bilgiler vermektedir. Söz konusu çalışmalar bu makalenin de başlıca kaynakları arasındadır. Bu makalenin ortaya çıkmasındaki en önemli etken ise *Los Alumbrados*'un mistik yönelimi üzerine yoğunlaşmak suretiyle konuyla ilgili Türkçe literatürdeki boşluğa bir katkı sunmaktır. Makalede öncelikle bu dini grubun ortaya çıkışı ile ilgili bilgi verilecektir. Akabinde, hareketin benimsediği öğretiler ele alınacak ve mistik eğilimleri üzerine bazı tartışmalar yapılacaktır. Bu bakımdan makalenin sınırlarının *Los Alumbrados*'un mistik yönü ile çerçvelendiğini söylemek mümkündür.

A. Los Alumbrados'un Ortaya Çıkışı

16. yüzyıl Hristiyanlık tarihi açısından üzerinde durulmayı hak eden bir zaman dilimidir. Bu süreç önemlidir zira kilise o zamana değin hiç karşılaşmadığı bazı meydan okumalara muhatap olmuştur ve gelişmelerin nihayetinde Hristiyanlıkta yeni mezheplerin ortaya çıktığı görülmektedir. Martin Luther öncülüğünde başlayan protesto hareketleri Reform sürecini başlatmış ve irili ufaklı Protestan kiliselerinin boy gösterdiği bir zaman

dilimine girilmiştir.² Her yenilik hareketinde olduğu gibi burada da sosyo-kültürel çeşitliliğe bağlı olarak farklı coğrafyalarda farklı anlayışların ortaya çıkışı söz konusudur. Örneğin dönemin İspanya'sına baktığımızda Kilise'nin problemleriyle uğraştığı iki grubun varlığından söz edilebilir. İspanya'daki Reformist düşüncenin iki belirgin damarını temsil eden bu hareketlerden ilki Erasmus'un takipçileri olan İspanyol hümanistlerdir. Diğeri ise Kilise'nin otoritesini yok sayan "Aydınlanmışlar (Los Alumbrados)"dır.³ Antonio Marquez'in ifade ettiğine göre *Los Alumbrados* 16. yüzyılda birden bire ortaya çıkmış bir hareket değildir; dini yorumlama anlayışları dikkate alındığında kökleri çok daha eskiye dayanmaktadır.⁴

Alumbrado terimi, İspanyolcada "aydınlatmak" (to illuminate) anlamına gelen "alumbrar" fiilinden türemiş bir kavramdır. Hareketin mensupları kendilerini Tanrı sevgisine adanmış kimseler olarak *aydınlanmış* bir ruha sahip olduklarına inanıyorlardı⁵ ancak *Alumbrados* kavramını hiçbir zaman kendileri için kullanmadılar. Bu, onlara muhalifleri tarafından verilen bir isimdir.⁶ *Los Alumbrados*, 1512 ve 1532 yılları arasında Kastilya'daki Isabel de la Cruz, Francisca Hernandez ve Maria de Cazalla isimli bazı kadınlar tarafından yönetiliyordu ancak bir diğer önemli figür de Isabel'in manevi yardımcısı olan Pedro Ruiz de Alcaraz'dı. Maria evliydi fakat Isabel ve Francisca rahibe olmadığı halde bekaret ve yoksulluk yemini ederek kutsallığı arayan bekar kadınlardı.⁷ Maria ile ilgili bazı mahkeme kayıtları

² Hans J. Hillerbrand, ed., *The Protestant Reformation* (U.S.A.: Happer Perennial, 1968); Carter Lindberg, *Avrupa'da Reform Tarihi*, çev. Özgür Umut Hofaşçı (İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2014).

³ Clive Griffin, *Journeymen-Printers, Heresy, and the Inquisition in Sixteenth-Century Spain* (New York: Oxford University Press, 2005), 1-3; Matthew Carr, *Blood and Faith: The Purging of Muslim Spain* (London: C Hurst & Co Publishers, 2010), 83.

⁴ Antonio Mârquez, *Los Alumbrados: Origenes Y Filosofia 1525-1559* (Spain: Taurus, 1972), 37-38. Hristiyanlık tarihine bakıldığında Los Alumbrados benzeri bazı grupların varlığı dikkatleri çekmektedir. Örneğin, 13. Yüzyılda ortaya çıkmış "Özgür Ruh'un Kardeşleri" hareketi de bunlardan biridir. Anlayış itibarıyla ele alındığında Los Alumbrados'a yakın bazı yaklaşımlarının olduğu anlaşılmaktadır. Konu ile ilgili detaylı bilgi için bk. Grace M. Jantzen, *Power, Gender and Christian Mysticism* (Cambridge: Cambridge University Press, 1995), 264; Robert Lerner, *The Heresy of the Free Spirit in the Later Middle Ages* (Berkeley: University of California Press, 1972).

⁵ Lu Ann Homza, *The Spanish Inquisition, 1478-1614* (U.S.A.: Hackett Publishing Company, 2006), 80; Mercedes Garda-Arenal ve Felipe Pereda, "On the Alumbrados: Confessionalism and Religious Dissidence In the Iberian World", içinde *The Early Modern Hispanic World*, ed. Kimberly Lynn ve Erin Kathleen Rowe (Cambridge: Cambridge University Press, 2017), 126-27.

⁶ Alastair Hamilton, "The Alumbrados: Dejamiento and Its Practitioners", içinde *A New Companion to Hispanic Mysticism*, ed. Hilaire Kallendorf (Boston: Brill, 2010), 103.

⁷ Lu Ann Homza, *Religious Authority in the Spanish Renaissance* (London: The Johns Hopkins University Press, 2000), 6-7.

bulunsa da Isabel ve Francisca hakkındaki dava kayıtları kaybolmuştur ve onlar hakkındaki bilgiler yalnızca ikincil kaynaklardan gelmektedir.⁸ Her ne kadar hareketin kurucusu ve en önemli şahsiyeti olarak Isabel bilinse de Alcaraz en çok tanınan kişidir çünkü engizisyonda yargılandığı davasıyla ilgili kayıtların tamamı korunmuştur. Oysa Isabel için elimizde sadece Latince bir özet ve orijinalin bazı bölümleri ile arkadaşlarının ve hayranlarının davalarında izole edilmiş birtakım referanslar bulunmaktadır.⁹ Alcaraz da diğer arkadaşları gibi hemen hemen kırk yaşlarındadır ve geniş bir aileye sahiptir. Bir eşi ve beş çocuğu bulunan Alcaraz 1524'te Engizisyon tarafından tutuklanmıştır.¹⁰

Los Alumbrados'un teoloji öğrenimiyle ilgili ilk tecrübesi Alcalá üniversitesinde oldu. Bu üniversite ünlü Kardinal Francisco Jiménez de Cisneros tarafından idare ediliyordu ve teolojiye mutlak öncelik verilen bir yerdi. Diğer İspanyol üniversitelerinin çoğunda öne çıkan bir özellik olan medeni hukuk ile ilgili bir bölüm yoktu ve Thomizm ve Scotizm kürsülerine İspanya'da tamamen eşi benzeri olmayan bir nominalizm de eklenmişti. Alcalá üniversitesinde Yunanca, İbranice ve Arapça gibi diller öğretilmekteydi ve çok dilli Kitabı Mukaddes¹¹ de yine burada Cisneros'un başkanlığını yürüttüğü bilginlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştı. Bu girişim, gelecek iki yüzyıl boyunca Avrupa kıtasında yayınlanan bir dizi çok dilli baskının başlangıcıydı. Heyet, Yeni Ahit'in Yunanca ve Latince metinleri 1514'te tamamladı. Eski Ahit ise Latince, Yunanca, İbranice ve Aramice versiyonları ve açıklamalarıyla üç yıl sonra basıldı.¹² Bu çok dilli Kitabı Mukaddes edisyonu altı cilt olarak yayımlanmıştır. İlk dört cilt Eski Ahit'i içerir ve her sayfasında farklı dildeki metinler birbirlerine paralel sütunlar halinde yer alır. Dış tarafta İbranice metin, ortada Vulgate ve iç tarafta Septuaginta bulunur. Tora'nın her sayfasında, Aramca metin (Targum Onkelos) ve bunun Latince çevirisi sayfaların altına eklenmiştir. Beşinci cilt Yeni Ahit'i ihtiva eder. Yunanca ve Latince metin yan yana iki sütun halinde konumlanır. Altıncı cilt, çeşitli İbranice, Aramca ve Yunanca sözlükçeler ve

⁸ Homza, *The Spanish Inquisition, 1478-1614*, 80-81; Márquez, *Los Alumbrados*, 61-62.

⁹ Márquez, *Los Alumbrados*, 62-63.

¹⁰ Márquez, 62-63.

¹¹ Papa X. Leo'nun talebiyle Francisco Jiménez de Cisneros'un yönetimindeki bir heyet tarafından hazırlanan bu Kitab-ı Mukaddes versiyonu Targum, Vulgate ve Septuaginta'yı muhteva eden ilk çok dilli Kitab-ı Mukaddes'tir (Complutensian Polyglot). Bk. Richard Rex, "Hümanizm", içinde *Reformasyon Dünyası*, ed. Andrew Pettegree (İstanbul: Alfa Yayınları, 2020), 87.

¹² Alastair Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados* (U.K.: James Clarke & Co, 1992), 10-11.

yardımcı bilgiler içerir.¹³

Hareketin öncüsü ve doktrin belirleyicisi Isabel de la Cruz'dur.¹⁴ Tahminlere göre, Fransisken manastırlarında özümlediği fikirleri kendi mistik anlayışıyla bütünleştirip doktrine eden ilk kişi odur.¹⁵ Isabel'in eyaletteki neredeyse tüm Fransisken manastırlarıyla irtibatı vardır. Pastrana'da onun öğretilerini takip eden bir insan çemberinin varlığından söz edilir ve bu çemberi yöneten kişi ise bir din adamı olan Gaspar de Bedoya'dır.¹⁶ Isabel ile ilgili duruşma kayıtlarının çoğu bugün elimizde değildir. Onun hakkında bildiğimiz çok az şey takipçilerinin, özellikle de baş yardımcısı Pedro Ruiz de Alcaraz'ın davalarından gelmektedir.¹⁷ *Los Alumbrados*'un bir kadın hareketi olduğu söylenebilir nitekim 1527'de Engizisyona sunulan "alumbroso" listesi, harekete katılanların sosyal kategorileri hakkında bir fikir vermektedir. Listede geçen 46 isimden 11'i keşiş ve en az 5'i rahiptir. Diğerleri ise eğitilmiş kadınlardan oluşmaktadır ancak bunlar arasında eğitimsiz olanlar da yer almaktadır.¹⁸ Haklarında çok fazla tarihi kanıt bulunmayan *Los Alumbrados* hareketi, İspanya'da kilisedeki apokaliptik reformun öncüsü olarak kabul edilir. Bunların geneli Fransisken tarikatının keşişleridir ve çoğu Yahudilikten Hristiyanlığa geçmiş (konverso) kimselerdir.¹⁹ Ayrıca *Los Alumbrados*'un *Eresia Spagnola* (İspanyol Sapkınlığı) olarak adlandırılan "heretik" öğretilerinin Alonso de Cartagena, Juan de Valdés, Juan de Ávila, Arias Montano ve hatta Michael Servetus'a²⁰ kadar pek çok ismi etkilediği ve aynı inancın izlerinin çok daha farklı kesimlerde bulunabileceği yorumları vardır.²¹

Los Alumbrados'un erken dönemlerinde onları himaye eden İspanyol aristokrasisine mensup bazı isimlerden bahsedilir. Bunlardan ilki Infantado

¹³ Rex, "Hümanizm", 87.

¹⁴ Márquez, *Los Alumbrados*, 62.

¹⁵ Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 25.

¹⁶ Márquez, *Los Alumbrados*, 62.

¹⁷ Hamilton, "The Alumbrados", 108.

¹⁸ Hamilton, 111-12.

¹⁹ Jose C. Nieto, "The Franciscan Alumbrados and the Prophetic-Apocalyptic Tradition", *The Sixteenth Century Journal* 8, sy 3 (1977): 6; *Los Alumbrados*'un homojen bir grup olmadığını, dolayısıyla onları toptan bir şekilde konverso olarak tanımlamanın hatalı olduğunu düşünen araştırmacılar da bulunmaktadır. Örnek için bk. Mercedes Garda-Arenal ve Felipe Pereda, "On the Alumbrados: Confessionalism and Religious Dissidence In the Iberian World", 150-51.

²⁰ Teslis karşıtı bir Hristiyan olarak bilinen Michael Servetus'un teolojisinde *Los Alumbrados* öğretilerinin etkisi olup olmadığına ilişkin bir tartışma için bkz. Peter Hughes, "The Early Years of Servetus and the Origin of His Critique of Trinitarian Thought", *JUUH* 37 (2014 2013): 60-66.

²¹ Hamilton, "The Alumbrados", 122.

Dükü Don Diego Hurtado de Mendoza'dır. *Los Alumbrados*'un görülmeye başladığı ilk yerler olan Guadalajara kasabası, Henares ve Tagus arasındaki güney ve güneydoğudaki vadiler, tepelerdeki köy ve manastırlar Mendoza ailesinin bazı kolları tarafından yönetiliyordu. Mendoza ailesi *Los Alumbrados*'un en büyük hamisiydi; onları çalıştırıyor, koruyor ve sahip çıkıyordu.²² Infantado Dükü Don Diego Hurtado de Mendoza'nın farklı dini görüşlere saygısının ve ilgisinin olduğu biliniyordu nitekim *Los Alumbrados*'a yakın olması da çok şaşırtıcı değildi.²³ *Los Alumbrados*'u destekleyen ikinci aristokrat Escalona Dükü Don Diego Lopez Pacheco'ydu. Lopez aynı zamanda Kastilya Kralı IV. Henry'nin gözdesi Don Juan Fernández Pacheco'nun oğluydu. Lopez, Kastilya Amiralî'nin kız kardeşi olan ikinci hanımı Dofla Juana Enríquez ile Fransiskenlere olan bağlılığını paylaşmıştı. Mülklerinde kiliseler ve manastırlar kurdu; kendi ruhani danışmanlarının karargâhı 1493'te Escalona'nın dışında inşa ettiği bir manastırdı. Francisco de Osuna, mistisizm üzerine yazdığı kitabı *Tercer Abecedario Aspiritual*'ı ona ithaf etmişti. Harekete sahip çıkan önemli aristokratlardan bir diğeri de Kastilya Amiralî Don Fadrique Enríquez'di. Enríquez, V. Charles'in yurtdışı turları sırasında ortak naip olarak eşlik eden biriydi ve hükümdarı Luther taraftarlarına karşı ilerlemeye teşvik eden İspanya'nın ilk valilerindendi. 1521'de isyancıların yenilgisinden sonra kamusal hayattan çekilmiş ve Valladolid'in kuzeybatısındaki Medina de Río seco'daki mülklerine yerleşmiştir.²⁴

Los Alumbrados'un ortaya çıkışıyla ilgili en önemli veriler Kutsal Roma İmparatoru ve İspanyol Kralı V. Charles tarafından 1525'te Sevilla başpiskoposu engizisyoncu General Alonso Manrique'ye hazırlatılan bir inanç fermanında listelenmiştir. Bu ferman kırk sekiz önermeyi, çoğunlukla düşman tanıkların kulak misafiri olduğu ifadeleri veya konuşma parçalarını içermektedir. Engizisyoncu general Alonso Manrique tarafından toplanan din adamları heyeti *Los Alumbrados*'un "sapkın"lığını bu belgede ortaya koymaktadır. Manrique fermanında *Los Alumbrados*'un bu yeni sapkınının nasıl keşfedildiğini ve araştırıldığını açıklamaktadır. Metin, Isabel de la Cruz ve Pedro Ruiz de Alcaraz'ın tutuklanmasından sonra hazırlanmıştır ve bahsedilen "hatalar" Isabel ve Pedro'nun davalarından alınan bilgilerden

²² Mârquez, *Los Alumbrados*, 62-64.

²³ Mendoza ailesi ile ilgili geniş bilgi için bkz. Nader Helen, *The Mendoza Family in the Spanish Renaissance, 1350-1550* (New Brunswick: Rutgers University Press, 1979).

²⁴ Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 21-23,27-28.

ileri gelmektedir.²⁵ Oluşturulma tarzına bakıldığında bu fermanın ilk bakışta *Los Alumbrados*'un doktrinlerini tatmin edici bir şekilde tanımlaması beklenmemelidir. Metindeki bazı ifadeler Kuzey Avrupa'daki birtakım evanjelik hareketleri anımsatan özellikleri yansıtmaktadır ve ifade ettikleri fikirler *Los Alumbrados*'un inançları hakkında bildiklerimizde çok az etkiye sahiptir. Zaten önermelerin çoğu Alcaraz'a, geri kalanların da neredeyse tamamı Isabel de la Cruz ve onun diğer takipçilerine atfedilmektedir.²⁶ Bu metnin en önemli özelliği *Los Alumbrados* hakkındaki ilk yazılı belge olmasıdır.²⁷ Metinde genel olarak, hareketin içsel bir dini deneyimin peşinde olduğu ve sakramentleri reddettiği üzerinde durulmaktadır.²⁸ Bununla birlikte, *Los Alumbrados*'un gerçek öğretilerini onların kendi savunmalarından ve zamanın benzer hareketleri hakkında bildiklerimizden yararlanarak tespit etmek de mümkündür.²⁹

1. 1525 Toledo Fermanı

İspanya'da *Los Alumbrados* ile ilgili ilk ihbar 1519'da Mari Nunez tarafından yapılmış, ancak bu ihbarlara rağmen kilise tarafından uzun yıllar herhangi bir işlem yapılmamıştır.³⁰ *Los Alumbrados* hakkında ilk resmi süreç 23 Eylül 1523'te Toledo'da yayınlanan ferman ile başlamıştır. Esasen *Los Alumbrados* hakkındaki ilk belgeler de bu tarihten sonra bulunmuştur. Öncesinde *bu hareketi* aydınlatacak bir kaynak tespit edilmemiştir.³¹ Bu resmi süreç Alcaraz'ın tutuklanmasıyla (26 Nisan 1524) devam etmiş ve 21 Nisan 1529'daki mahkumiyetiyle sona ermiştir. Hocası Isabel de la Cruz ve din adamı Gaspar de Bedoya, Alcaraz'la birlikte mahkûm edilmiştir. Eldeki mevcut belgelerden Isabel, Francisca ve Maria'nın birbirlerini tanıdıkları ve ortak müritlere sahip oldukları anlaşılmaktadır. Grubun müntesipleri genellikle hem manastır çevrelerinden (önemli bir kısmı fransiskanerlerden) hem de seküler ortamlardan gelen kadın ve erkek bireylerden oluşuyordu.

²⁵ Hamilton, "The Alumbrados", 103. Belgenin İngilizce çevirisi için bkz. Homza, *The Spanish Inquisition, 1478-1614*, 81-92.

²⁶ Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 29.

²⁷ Mercedes Garda-Arenal ve Felipe Pereda, "On the Alumbrados: Confessionalism and Religious Dissidence In the Iberian World", 125.

²⁸ Jessica A. Boon, "A Mystic in the Age of the Inquisition: Bernardino de Laredo's Converso Environment and Christological Spirituality", *Medieval Encounters* 12, sy 2 (2006): 143-44.

²⁹ Melquíades Andrés, "Alumbrados, Erasmians, 'Lutheran' and Mystics: The Risk of a More 'Intimate' Spirituality", içinde *The Spanish Inquisition and the Inquisitorial Mind*, ed. Angel Alcalá (New York: Columbia University Press, 1987), 457-94.

³⁰ Mercedes Garda-Arenal ve Felipe Pereda, "On the Alumbrados: Confessionalism and Religious Dissidence In the Iberian World", 125.

³¹ Márquez, *Los Alumbrados*, 58.

Los Alumbrados'un Engizisyon kovuşturması aşamalı bir seyir izledi. Isabel de la Cruz ve manevi yardımcısı Pedro Ruiz de Alcaraz 1524'te; Francisca Hernandez 1529'da tutuklanmış ve en önemli iki öğrencisi Francisco Ortiz ve Antonio de Medrano onun hemen ardından yakalanmıştır. Maria de Cazalla da 1532'e tutuklanmıştır.³² Maria de Cazalla (1531-1535)'nin davası Alcaraz'ın davasından sonra en önemlisidir zira zamanın tüm heterodoks eğilimleri (Los Alumbrados, Erasmus taraftarlığı ve Luthercilik) bu davada bir araya getirilmiş gibi görünmektedir. Maria'nın davası hem ilk orijinal grubun öğreti belirleyicilerinin hem de onun kendi takipçilerinin hemen hemen hepsinin bir arkadaşı ya da tanıdığı olması bakımından engizisyon için ayırt edici bir husus olmuştur.³³

Toledo Engizisyonunun Los *Alumbrados*'un önde gelenlerini tutuklaması 23 Eylül 1525'te³⁴ yayınlanacak olan ferman için zemin hazırlamıştı zira bu ferman yeni bir *sapkınlık* gibi görünen bu hareketin iç yüzünü ortaya çıkaracaktı. Ferman, Los *Alumbrados* hakkında geniş çaplı bir rapor niteliğindedir ve hareketin Hristiyanlık anlayışını yansıtan en önemli belgedir. Tutuklananlardan öğrenildiğine göre bu kişiler ebedi cezayı inkâr ediyorlardı ve dolayısıyla tövbeye ihtiyaç olmadığını düşünüyorlardı. Ayrıca onlara göre salih amel denen şeylere de ihtiyaç yoktu. Yine, azizlerin ve din adamlarının kutsal sembollerin ve papalığın otoritesini tanımiyorlardı. Verdikleri ifadelerden dönemin Erasmus hayranlarıyla benzer çok yönlerinin olduğu anlaşılmaktaydı ve bazı Protestan zümreleriyle de yakın görüşlere sahiptiler.³⁵ Katoliklerin yaptığı gibi Mesih'in sevgisi üzerine tefekkür etmek dahi onlara göre yanlışti. Evharistiya ayini yapmak ve şefaatçiler olarak azizlere dua etmek gibi dışsal ritüelleri de reddettiler.³⁶

Los Alumbrados'un önde gelen ilk üç isminin tutuklanması onlar için yalnızca bir başlangıçtı. Grubun üyelerine verilen cezalar nispeten hafif olarak değerlendirilse de Alcaraz ve Isabel de la Cruz içi en ağırları tatbik edilmişti. Ayrıca, mallarına el konuldu, süresiz hapis ve sürekli tövbe etme cezasına çarptırıldılar.³⁷ Ancak 1537'de Alcaraz'ın karısı ve kızlarından

³² Homza, *The Spanish Inquisition, 1478-1614*, 81.

³³ Mârquez, *Los Alumbrados*, 29-31.

³⁴ Bu ferman Katolik ilahiyatçılardan ve din bilginlerinden oluşan bir imparatorluk komisyonu tarafından hazırlanmış hacimli bir metindir. Los *Alumbrados* ile ilgili kırk sekiz 'hatalı' veya 'sapkın' doktrini ihtiva eder. Metnin en önemli özelliği 'heresi'nin teorik bir model olarak sunulmasıdır. Detaylı bilgi için bkz. Mârquez, 67-68.

³⁵ Hamilton, "The Alumbrados", 103-4.

³⁶ Homza, *The Spanish Inquisition, 1478-1614*, 80; Homza, *Religious Authority in the Spanish Renaissance*, 7.

³⁷ Hamilton, "The Alumbrados", 114.

biriyle tekrardan yaşamasına izin verildi. İki yıl sonra, Toledo çevresinde hareket etme özgürlüğüne de sahip oldu. Ona bazı hafif manevi kefaretlar verildi ve *San Benito*³⁸ giymekten de kurtuldu. Isabel de la Cruz, 1538'de hapisten serbest bırakıldı, ona da bazı manevi kefaretlar verildi ve Guadalajara bölgesinde kalmaya zorlandı. Duruşma kayıtları kaybolan Gaspar de Bedoya da 1533'te serbest kaldı. María de Cazalla ise 100 duka para cezasına çarptırıldı. Aslında hiçbir zaman hapsedilmemiş olan Rodrigo de Bivar'a tövbe etme, 200 duka para cezası ödeme ve bir manastıra kapatılma cezası verildi ancak cezanın son kısmı 30 duka ek para cezasına çevrildi.³⁹

B. Los Alumbrados'un "Heretik" Öğretileri

Los Alumbrados, dönemin diğer dini gruplarına nazaran kendilerine has birtakım ilkelerle ön plana çıkmıştır. Toledo Fermanı'ndan anlaşıldığına göre onlar zihinsel duanın sözlü duaya üstünlüğünü vurguluyorlardı. Kendi mükemmelliklerine veya tanrısallıklarına inanıyorlardı. İnsandaki Tanrı sevgisi bizzat Tanrı'nın kendisiydi ve bu sevgi insanın ölümcül günahlar işlemesinin önündeki en büyük engeldi. Dolayısıyla insan kendisini yalnızca bu sevgiye bırakmalıydı.⁴⁰ Bahsi geçen teosentrik yaklaşım onların dini faaliyetler hakkındaki adımlarının en önemli belirleyicisidir. Bu anlayışa göre zihin tüm düşüncelerden veya hatıralardan arındırılmalıdır. Tanrı'nın bizim için yapmayı planladığı şeyi engellemek için insan hiçbir şekilde harekete geçmemelidir. Mesih'i tefekkür etmek bile Tanrı'da yok olmayı engelleyebilir. İyi de olsalar insan kendisine sunulan tüm düşünceleri reddetmelidir zira yalnızca Tanrı'yı aramalıdır. Dolayısıyla Tanrı'dan gayrısını telkin eden düşünceleri reddetmek için harcanan emek bile değerlidir.⁴¹ Yine onlara göre azizlere ve heykellere tapınmak, endüljanslara,

³⁸ *San Benito*, kutsanmış çuval anlamındaki "saco bendito" kavramından türemiş bir isimdir. Engizisyon tarafından mahkûm edilen sapkınların giydiği bir tövbe elbisesidir. Bu giysi sarı renkli, kolsuz bir yün çuvala benzer ve bunu giyen kimsenin alenen ayıplanmasına yöneliktir. Hükümlüler, kefaretlarini bitirene kadar San Benito'yu giymek zorundadırlar. Ölüme mahkûm edilenler de idam edilinceye kadar San Benito giyerler. Hükümlüler cezalarını çektiklerinde veya idamlarından sonra, tüm San Benito'lar Kilise yetkilileri tarafından toplanır ve mahkûmların isimleriyle birlikte bölge kiliselerinde halka açık bir şekilde sergilenir. San Benito'ların farklı türleri vardır. Üzerindeki renkler ve çizimler, hükümlülerin işledikleri suçları ve hak ettikleri cezaları gösterir. Detaylı bilgi için bkz. Shelomo Alfassa, "The Origins and Stigma of the Iberian Garment of Shame, the 'San Benito', *International Sephardic Journal*, sy 1 (2004): 1-13.

³⁹ Hamilton, "The Alumbrados", 114.

⁴⁰ Hamilton, 104.

⁴¹ Hamilton, 104.

papanın ve kilisenin emirlerine itibar etmek de yanlıştır.⁴²

Los Alumbrados'un ulaştığını iddia ettiği “dinginlik hali” esasen mistisizm tarihinde tekrarlanan bir olgudur. Burada önemli olan bu “hal”e nasıl varılacağıdır. Belirli bir süreç içerisinde ve zahmetli bir şekilde mi ulaşılabileceği yoksa *Los Alumbrados* herkesin ona tek bir hamlede zahmetsizce ulaşabileceğini mi ima etmektedir? Hareketin ilk liderleri olan Pedro Ruiz de Alcaraz ve Isabel de la Cruz, Engizisyonculara yöntemlerinin tamamen geleneksel olduğuna dair güvence verdiler.⁴³ Isabel de la Cruz, yeni başlayanlara kendilerini disipline etmelerini, oruç tutmalarını, dua etmelerini ve Mesih'in tutkusu üzerine meditasyon yapmalarını öğütlediğini söylemiştir. Alcaraz ise bu yola girenlerin kendi günahkârlıklarının farkına vardıkları standart üç mistik adıma atıfta bulunur. Bunlardan ilki, *via purgativa* (arınma), ikincisi, içlerinde Tanrı'nın merhametini hissettikleri *via illuminativa* (aydınlanma) ve üçüncüsü ise Tanrı ile birleştikleri *via unitiva* (mistik tefekkürdür). Son aşama, yüksek bir erdem düzeyine erişmiş ve “Tanrı'nın arzu ve sevgisini sonsuza kadar içlerinde hissedecek” kişilere özgüdür.⁴⁴ Onların bilinçlerine derin günahkarlık duygusu hakimdir ve bu duyguya yoğun bir Tanrı özlemi eşlik etmektedir. İnsan Tanrı nazarında değersizliğin farkında olmalıdır. Bununla birlikte, Tanrı'nın kendisine olan sevgisine de tam anlamıyla güvenip inanmalıdır.⁴⁵ *Los Alumbrados*'a göre sevgi, yalnızca Tanrı'nın kavrayabileceği bir armağandır ve insan çabasından bağımsız olarak bahşedilmiştir. Tüm iyi işler Tanrı'dan gelir ve insan kendisini Tanrı'ya tabi kılmaktan ve O'nun nazarında kendi değersizliğini kabul etmekten başka herhangi bir seçeneğe sahip değildir. Esasen bu kavrayış bile onun hediyesidir. İnsan Tanrı'ya güvenmek ve benliğini tamamiyle O'nun iradesine teslim olmak zorundadır.⁴⁶

Onların en temel karakteristiklerinden birisi, günah işlemeyecek kadar büyük bir lütuf derecesine ulaştıklarını düşünmeleridir. İleride bahsedilecek olan *Dejamiento*, *Los Alumbrados* için günah işleme arzusunu

⁴² Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 29; Sara T. Nalle, “The Millennial Moment: Revolution and Radical Religion in Sixteenth-Century Spain Sara Nalle”, içinde *Toward the Millennium: Messianic Expectations from the Bible to Waco*, ed. Peter Schäfer ve Mark Cohen (Leiden: Brill, 1998), 165.

⁴³ Hamilton, “The Alumbrados”, 105.

⁴⁴ Hamilton, 105. Hamilton bu bilgileri bazı arşiv kayıtlarına dayandırmaktadır. Bk. Madrid, Archivo Histórico Nacional, Inquisición de Toledo, Leg. 106, no. 5, Proceso de Pedro Ruiz de Alcaraz, fol. 32r.

⁴⁵ Hamilton, bu anlayış ile ilgili en sık başvurdukları kutsal kitap pasajının Yuhanna 4: 16 olduğunu söyler; “Tanrı'nın bize olan sevgisini tanıdık ve buna inandık. Tanrı sevgidir. Sevgede yaşayan Tanrı'da yaşar, Tanrı da onda yaşar.

⁴⁶ Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 34-36.

ortadan kaldırmak için her zaman iyi bir işlev görür. Alcaraz'ın soruşturmasını yürüten engizisyoncular da bunu merak edip Tanrı'nın sevgisine mazhar olduğundan nasıl bu kadar emin olabildiğini kendisine sormuşlardır. Bu soruya aldıkları cevap genellikle kutsal kitabın bazı pasajları olmuştur.⁴⁷ Alcaraz ayrıca, tanrısal aşkın kendisine derinden kök saldığını ve Kutsal Yazıları yanlış yorumlamasının veya yanılmasının da imkânsız olduğu iddiasındadır. Bu iddiaya “yalan söylemesinin de mümkün olmadığını” da eklemektedir.⁴⁸ Alcaraz'ın *Sonra İsa, öğrencilerine şunları söyledi: Ardımdan gelmek isteyen kendini inkâr etsin, çarmıhını yüklenip beni izlesin.*⁴⁹ şekliyle geçen kutsal kitap pasajına yaptığı yorum da ilginçtir nitekim *kendi irademizi inkâr etmemiz, ölümcül günahlardan kaçınmamız, kibirden vazgeçmemiz ve sıkıntı içinde de olsa İsa'nın iradesine aykırı olan geçici tüm şeylerden yüz çevirmemiz gerekir* tarzında bir açıklamayı benimsemiştir.⁵⁰

Dönemin şartlarına bakıldığında Katolik din adamlarını en çok rahatsız eden durum *Los Alumbrados*'un Kutsal Yazıları okuma ve yorumlamaya ‘cüret’ etmesiydi nitekim onlar herhangi bir dini eğitimden yoksun insanlar olarak bu girişimde haddi aşmışlardı. *Los Alumbrados* aynı zamanda bunu yapmakla kalmıyor kendisi din adamı olmayan başkalarına da bunu tavsiye ediyordu fakat bahsi geçen faaliyet Katolik bakış açısı için kabul edilemez bir durumdu. Kutsal Kitap'ın herkes tarafından okunup yorumlanabileceği yaklaşımı Luther'in etkisiyle açıklanabilecek bir tercih olsa da *Los Alumbrados*'un Lutherci görüşlerden etkilenip etkilenmediğine ilişkin bir kanıt yoktur.⁵¹ Katolik bakış açısına göre Kutsal Yazılar sadece bu konuda eğitim almış din adamları tarafından yorumlanabilmektedir. *Los Alumbrados*'a göre ise dini eğitim almış olmanın bu konuda herhangi bir geçerliliği yoktu hatta Kutsal Kitap'ı yalnızca kendisine tanrısal ilham verilenlerin gerçekten anlayabileceğini savunuyorlardı. Kutsal Yazılar'ın Tanrı'yı memnun etmekten başka bir şey istemeden basit bir şekilde

⁴⁷ Yuhanna: 3: 8-9; “Günah işleyen, İblis'tendir. Çünkü İblis başlangıçtan beri günah işlemektedir. Tanrı'nın Oğlu, İblis'in yaptıklarına son vermek için ortaya çıktı. Tanrı'dan doğmuş olan, günah işlemez. Çünkü Tanrı'nın tohumu onda yaşar. Tanrı'dan doğmuş olduğu için günah işleyemez.” Bk. Hamilton, “The Alumbrados”, 106.

⁴⁸ Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 35.

⁴⁹ Matta: 16: 24.

⁵⁰ Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 35-36.

⁵¹ Engizisyoncular, *Los Alumbrados* hakkındaki tüm suçlamaları her zaman Lutheran tehlikesini göz önünde bulundurarak ele aldılar. Bkz. Márquez, *Los Alumbrados*, 65-66. Ayrıca, modern dönemde de *Los Alumbrados*'u Lutherci yaklaşımla ilişkilendiren araştırmacılar vardır. Bk. Mercedes Garda-Arenal ve Felipe Pereda, “On the Alumbrados: Confessionalism and Religious Dissidence In the Iberian World”, 124.

okunması gerekiyordu.⁵² Onlar, kendilerini “ruhun” (Kutsal Ruh’un) insanları olarak gördükleri için Kutsal Yazıları anlama konusunda eğitilmiş ilahiyatçılardan daha büyük bir kapasiteye sahip olduklarını düşünüyorlardı. Görüşlerini, grubun müntesipleri tarafından okunması gerektiğini iddia ettikleri Kutsal Kitap’a da atıfta bulunarak desteklediler.⁵³

1525 tarihli fermanla *Los Alumbrados*’un heretik olarak kabul edilen öğretilerinin çoğu sıralanmıştı. İlgili fermanın hazırlanmasında en etkin isimlerden biri olan Marí Núñez, hem Isabel de la Cruz’u hem de Alcaraz’ı cehennemden varlığını inkar etmek ve günahlarından tövbe edenlerle alay etmekle suçluyordu. Alcaraz, daha çok günah işlemiş olmayı dilediğini söylemekle itham ediliyordu zira yine ona nispet edilerek söylendiğine göre Tanrı, çoğunlukla bağışlanmaya ihtiyacı olan yani hataları ve günahları olan kişileri sevmekteydi. Örneğin, Hamilton’un aktardığına göre Isabel’in bu konuda en çok atıf yaptığı pasaj Matta 11:25’tir.⁵⁴ Yuhanna 3:9’u ise şöyle yorumlar; *Tanrı’dan doğan günah işlemez çünkü tohumu onda yaşar. Günah işleyemez çünkü Tanrı’dan doğmuştur.* Alcaraz da I. Korintliler 2:15⁵⁵e ve Selanikliler 5:19⁵⁶a atıf yapar ancak en önemlileri Yuhanna 4:16’dır; *Tanrı’nın bize olan sevgisini tanıdık ve buna inandık. Tanrı sevgidir. Sevgide yaşayan Tanrı’da yaşar, Tanrı da onda yaşar.*⁵⁷ Diğer tanıklar ise Alcaraz’ın törenleri ve bazı oruçları reddettiğini söylüyordu. İddiaya göre hem Isabel de la Cruz hem de María de Cazalla, Paskalya öncesi perşembe orucunu tutmak yerine ziyafet çekiyordu.⁵⁸

Los Alumbrados’a ait ilk elden bir metnin günümüze ulaşmamış olması bilim adamlarını bir zamanlar onlara yakın olan bazı yazarların eserlerini inançlarının anahtarı olarak almaya teşvik etti. Buna en iyi örnek Juan de

⁵² Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 37-38.

⁵³ Hamilton’un ifadesine göre en çok başvurdukları pasaj Matta 11: 25’tir; “İsa bundan sonra şöyle dedi: “Baba, yerin ve göğün Rabbi! Bu gerçekleri bilge ve akıllı kişilerden gizleyip küçük çocuklara açtığın için sana şükrederim.” Yine sıklıkla alıntı yaptıkları başka bir pasaj İbraniler 6: 4-6; “Bir kez aydınlatılmış, göksel armağanı tatmış ve Kutsal Ruh’a ortak edilmiş, Tanrı sözünün iyiliğini ve gelecek çağın güçlerini tatmış oldukları halde yoldan sapanları yeniden tövbe edecek duruma getirmeye olanak yoktur. Çünkü onlar Tanrı’nın Oğlu’nu adeta yeniden çarpmışa geriyor, herkesin önünde aşağılıyorlar.” Bk. Hamilton, “The Alumbrados”, 105-6.

⁵⁴ “İsa bundan sonra şöyle dedi: “Baba, yerin ve göğün Rabbi! Bu gerçekleri bilge ve akıllı kişilerden gizleyip küçük çocuklara açtığın için sana şükrederim.” Bk. Hamilton, 106.

⁵⁵ “Ruhsal kişi her konuda yargı yürütebilir, ama kimse onun hakkında yargı yürütemez.”

⁵⁶ “Ruh’u söndürmeyin.”

⁵⁷ Hamilton, “The Alumbrados”, 106.

⁵⁸ Hamilton, 110.

Valdés'e ait *Diálogo de Doctrina Christiana* isimli kitaptır.⁵⁹ *Diálogo*, 1529'da Alcalá'da Erasmus'un eserlerini de yayınlamış olan Miguel de Eguía tarafından basıldı. Miguel de Eguía'nın en önemli özelliği ise Rodrigo de Bivar ve onun gibi diğer bazı *Los Alumbrados* üyelerine olan yakınlığıydı. Kitap daha sonra *Los Alumbrados*'un önemli isimlerinden María de Cazalla tarafından da coşkuyla okunacaktı. Juan de Valdés'in Alcaraz'dan bazı fikirleri aldığı düşünülmele birlikte başka güçlü yanlarının olduğu da ifade edilir. Örneğin o, önemli bir konverso aileden gelmektedir ve saraya imparatorluk sekreteri olarak bağlı olan ağabeylerinden Alfonso de Valdés Erasmus'un yakın bir arkadaşıdır. Ayrıca Juan de Valdés'in kendisi de bizzat Erasmus ile yazışmıştı ve en başından beri Protestan reformcuların yazılarına da erişimi vardı.⁶⁰ Dolayısıyla *Los Alumbrados* öğretilerinin bahsi geçen eserin şekillenmesinde etkin olan kaynaklardan yalnızca biri olduğu söylenebilir.

1525 tarihli fermanda *Los Alumbrados* daha farklı suçlamalar da gündeme getirilmekteydi. Onlardan bazıları; "İsa'nın adı anıldığında baş eğmek, ayinlerde Kutsal Kitap okunurken veya Kutsal emanetler sokaklarda taşınırken ayağa kalkmak, kutsal su almak ve kiliseye girerken haç çıkarmak." Bu fiillerin hepsi *Los Alumbrados* için kabul edilemez davranışlardı. Haç, tapınılmaya hakkı olmayan bir tahta parçasından ibaretti. İmgelere saygı göstermek ve azizlere dua etmek de yine faydası olmayan boş ritüellerden başka bir şey değildi. Bu suçlamalar sadece iftira temelinde kalan önermeler değildir nitekim Alcaraz, sorgulanması esnasında bunlara dair ipuçları vermiştir. Örneğin *Bir rahibin içinde bulunabileceği en mükemmel durumun Tanrı'nın iradesine saf bir teslimiyet olduğunu* savunması bunun en açık göstergelerinden biri olarak kabul edilebilir. Yine başka bir örnek olarak, Alcaraz'ın önemli öğrencilerinden olan Pedro de Marquina'nın Alcaraz ile tanışmadan önce evharistiya ayini sırasında kendinden geçip göğsüne vurarak şatahatvari hallere girdiği fakat onun öğretilerini benimsemesinden sonra bu davranışlardan vazgeçtiği bilinmektedir.⁶¹ Buradan anlaşıldığına göre *Los Alumbrados* dini ritüellerdeki abartıdan, gösterişten ve yalnızca şekle hitap eden uygulamalardan uzaklaşmak gerektiği hususunda kesin yargılara sahiptir. Bu bakımdan Toledo fermanında kendilerine yöneltilen suçlamaların güçlü bir zemine dayandığı ve onların dini öğretilerini kavramak bakımından bu

⁵⁹ Massiomo Firpo ve John Tedeschi, "The Italian Reformation and Juan de Valdes", *The Sixteenth Century Journal* 27, sy 2 (1996): 356-57; Márquez, *Los Alumbrados*, 63-64.

⁶⁰ Hamilton, "The Alumbrados", 118.

⁶¹ Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 36-37.

metnin oldukça önemli bir belge olduğu savunulabilir.

Los Alumbrados'un öğretilerinin nasıl yorumlanması gerektiği uzun zamandır tartışma konusudur. Öğretileri bir tür mistisizm miydi? veyahut Protestanlıktan ya da Erasmuscılıktan etkilenmiş eklektik bir hareket miydi? Bunların aksine, inançlarını şekillendiren şeyi bir konverso geleneğine mi borçlu muydu? Bu soruların hepsi mantıklıdır ancak yanıtlarını incelerken bir noktayı her zaman akılda tutmak gerekir; bazı *Los Alumbrados* üyelerinin davaları hakkında son derece açık bilgiler olmakla birlikte inançları hakkında birinci elden ifadeler ne yazık ki tespit edilememektedir.⁶² Halihazırda onlarla ilgili tek birincil kaynak metinler engizisyonculara yazılan mektuplardır. Bununla birlikte, yıllar boyunca farklı tanıklar tarafından tekrarlanan suçlamalar neye inandıkları hakkında bir fikir vermektedir. Üstelik söz konusu iddiaların önemli bir kısmı, sapkın olduklarını inkâr etseler de sanıklar tarafından da kabul edilmiştir.⁶³ Yine de engizisyonculara verdikleri cevaplar gerçekten ne düşündüklerine dair tamamen güvenilir göstergeler olarak kabul edilemez. Tüm bunlarla birlikte, Hristiyanlık tarihinde 'heretizm' tarihi yazan bazı araştırmacıların İspanya'da *Los Alumbrados*'un ardından ortaya çıkmış pek çok gelenek dışı hareketi bir şekilde *Los Alumbrados*'la ilişkilendirilme kolaylığı da üzerinde durulması gereken bir diğer konudur.⁶⁴

C. Los Alumbrados'un Mistik Metodu

16. yüzyılın başlarında Kardinal Francisco Jiménez de Cisneros tarafından teşvik edilen ve ayrıntılı olarak açıklanan iki mistik yöntem vardır. Jiménez'in teşvik ettiği ve aynı zamanda Fransiskanların da sıklıkla uyguladığı bu yöntemlerden ilki *Recogimiento*'dur. *Recogimiento* düzenli bir aktiviteyi içermektedir. Sistematik olarak, kişi günün belirli saatlerinde (ayından bir saat önce ve bir saat sonra) bir süre diz çöker ve sonra gözleri kapalı olarak bir köşede oturur. Yöntem daha önce de bahsedilen (via purgativa, via illuminativa, via unitiva) üç mistik aşamadan ibarettir. Bazıları son aşama olan *via unitiva*'yı, tüm düşüncelerin hatta erdemli olanların bile bir kenara atıldığı bir askıya alma aşaması olarak tasavvur eder. Bu hal, ruhu "ne kendisini ne de Tanrı'yı anımsayana kadar" bir sessizlik durumuna sokmak olarak da tanımlanır.⁶⁵ *Recogimiento*, tüm düşüncelerden

⁶² Homza, *Religious Authority in the Spanish Renaissance*, 223.

⁶³ Hamilton, "The Alumbrados", 116.

⁶⁴ William Monter, *Frontiers of Heresy: The Spanish Inquisition from the Basque Lands to Sicily* (U.K.: Cambridge University Press, 1990), 57,178,180,303,318; Auke Jelsma, *Frontiers of the Reformation* (New York: Routledge, 2016), 145.

⁶⁵ Hamilton, "The Alumbrados", 106-7.

uzaklaşarak ruhu “ne kendisini ne de Tanrı’yı hatırlama” aşamasına ulaşana kadar sessiz bir duruma getirmeyi gerektiren bir duyular topluluğu olarak tanımlamak mümkündür. *Recogimiento* esasen “iradeyi ve kalbi Tanrı’ya terk etmek” şeklinde de anlaşılabilir. Buna ulaşmak isteyen *Recogimiento* uygulayıcıları bir süre diz çöker ve daha sonra gözleri kapalı olarak bir köşeye çekilirler. Kişi, her gün ayından bir saat önce ve bir saat sonra bunu yaparsa sonunda yöntemi sürekli olarak koroda, hücrede veya başka herhangi bir faaliyette bulunurken hatta pazar yerinde dahi uygulayabilecek noktaya ulaşır.⁶⁶

Los Alumbrados, *Dejamiento* olarak bilinen geleneksel mistik yolu benimsemiştir. Antonio Márquez *Los Alumbrados*’u Pseudo-Dionysius⁶⁷ geleneğine bağlı mistikler olarak değerlendirir.⁶⁸ Hamilton ise onların mistik bir hareket olduğu konusunda hemfikir olduğunu ancak mistisizmlerini belirli bir kaynağa atfederken dikkatli olmak gerektiği söyler.⁶⁹ *Los Alumbrados*’un inançlarının ve mistik yönelimlerinin kökeni hakkında farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Bunlar arasında en ikna edici olanlar Antonio Márquez’in argümanlarıdır ancak en sıra dışı yorum 1940’larda zamanının önemli İslami çalışmalar ve Arap dili bilginlerinden olan Arap kökenli İspanyol Miguel Asín Palacios tarafından ileri sürülmüştür. O, *Los Alumbrados* mistisizminin İslami bir orijine dayandığını savunur⁷⁰ ancak bu teori çok az destek bulmuştur. Beghards gibi diğer yazarlar onların öğretilerinde bir orta çağ kaynağı arar. Çoğu araştırmacı ise onları Protestanlığın bir uzantısı olarak görür. Bir dizi bilim adamı onların önde gelenlerinin söylemlerinin kökenine dikkat çeker ve Yahudi emsalleriyle mukayese eder. Bu fikrin önemli savunucularından biri Melquíades Andrés Martín’dir ve 1997’te verdiği bir konferansta bu konu üzerinde etraflıca durmuştur. Andrés’in en önemli savı, *Los Alumbrados*’un yöneliminin esasen

⁶⁶ Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 30.

⁶⁷ Pseudo-Dionysius, MS beşinci yüzyıl ortalarında Suriye’de yaşamış bir Hristiyan düşünürdür. Eserlerinde kendisini Pavlus’un bir takipçisi olarak tanıtmıştır. Dionysius, Tanrı’yı bilmenin üç ayrı yolundan söz etmiştir. Tanrı’nın var olan her şeyin aşkın ve fail nedeni olduğunu söyleyen Dionysius’a göre Tanrı, evreni kendisinde bulunan örnek ya da arketip idealar aracılığıyla hiçten ve özgür olarak yaratmıştır. Tanrı, buna ek olarak nihai ya da ereksel nedendir çünkü iyi olan varlık, en yüksek iyilik olarak iyiliği özleyen tüm varlıkları kendisine çekimler. Dionysius, yaratılış konusunda Aziz Augustinus’ta doruk noktasına çıkan Eflatuncu ve Yeni-Eflatuncu geleneğe uygun bir görüş benimsemiş ve Hristiyanlığın yaratılış öğretisini Plotinos’unkiyle birleştirme girişiminde bulunmuştur. Detaylı bilgi için bkz. Paul Rorem, *Pseudo-Dionysius: A Commentary on the Texts and an Introduction to Their Influence* (U.K.: Oxford University Press, 1993).

⁶⁸ Márquez, *Los Alumbrados*, 130-35.

⁶⁹ Hamilton, “The Alumbrados”, 120.

⁷⁰ Miguel Asín Palacios, “Shadilés y Alumbrados”, *Al-Andalus*, sy 9 (1944): 321-45.

geleneksel *Recogimiento* sistemini yanlış anlamış konversoların ileri sürdükleri yorumlardan kaynaklandığı yönündedir.⁷¹

D. Bir Meditasyon Yöntemi Olarak *Recogimiento* ya da *Dejamiento*

16. yüzyılın ilk yıllarında mistisizm üzerine yazan İspanyol yazarların çoğu fransiskanlardandı ve yine *Recogimiento* olarak bilinen meditasyon yöntemini tanımlayan da Francisco de Osuna isimli fransiskan bir mistisizm yazarıydı. Endülüs'ün yerlisi olan Francisco de Osuna, Alcalá'da teoloji okumuş ve konuyla ilgili ilk kitabı *Tercer Abecedario Espiritual*'i 1527'de yayınlamıştı. Yöntem ve usul üzerine bir el kitabı mahiyetinde olan bu eserde *Recogimiento*'yu genel ve özel olmak üzere ikiye ayırır. İlki, insanlığın günlük meşgalelerinden uzak, erdemli bir varoluş olarak tanımlanır. İkincisi ise keşişler tarafından uygulanan özel meditatif bir egzersizdir. Egzersizin karanlık ve sessiz bir yerde, gözler kapalı olarak uygulanması gerekir. Bu, tam olarak odaklanmayı veya duyuları bir noktaya toplamayı mümkün kılar. İlk aşama öğleden önce, ikincisi ise öğleden sonra olmak üzere günde en az iki saat yapılmalıdır. Osuna'ya göre bu yöntem, dindarlar açısından çok daha uygulanabilir bir şeydir bunu yapmak için çok az insan seçilmiştir. Bununla birlikte, onun evrenselliği konusunda da ısrar eder. *Recogimiento*'nun yeterli boş zamanı olan zenginler ve hatta ticaretle uğraşan tüccarlar için uygun bir yöntem olduğu kanaatindedir.⁷²

Osuna, uygulayıcının gerçekten ihtiyacı olan tek şeyin iştahına hükmedecek güç olduğunu söyler ve bunun nasıl yapılması gerektiği konusundaki tavsiyelerinde oldukça detaylı ipuçları verir. Kişi diyetine dikkat etmeli, baharatlardan, sarımsaktan, çiğ soğandan ve çok süslü şeylerden kaçınmalıdır. Keskin kokulardan uzak durmalı, ağızdaki keskin tadı gidermek için ağzını çalkalamalı, dişlerini temizlemeli ve şarabını su ile içmelidir. Ona göre yemek porsiyonlarının büyüklüğünü test etmek son derece basittir; onu yedikten sonra dua etmeye devam edebiliyor musun yoksa doğrudan uykuya mı dalyorsun? Bu sorunun cevabı öğünlerimizin boyutunun da belirleyicisi olmalıdır.⁷³ *Recogimiento* uygulayıcısının mutlak

⁷¹ Hamilton, "The Alumbrados", 121. Bununla birlikte, bazı araştırmacılar *Los Alumbrados*'un İspanya'daki Morisko nüfusuyla doğrudan bağlantılı bir hareket olduğunu savunmaktadır. Temeli zayıf olan bu görüşün günümüzde de bazı savunucuları bulunmaktadır. Bk. Mercedes Garda-Arenal ve Felipe Pereda, "On the Alumbrados: Confessionalism and Religious Dissidence In the Iberian World", 124.

⁷² Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 14.

⁷³ Francisco de Osuna, *Tercer Abecedario Espiritual*, ed. M. Andrés Martín, (Madrid, 1972), 436-43; Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 14-15.

surette öğrenmesi gereken üç dua biçimi vardır. Birincisi sesli duadır ve en iyisi Osuna'nın da yorumladığı *Lord's Prayer* (Rabb'in Duası)'dır.⁷⁴ İkincisi kalpte yapılan duadır ve Mesih'in yaşamı ve tutkusu üzerine meditasyon yapmaktan ibarettir. Üçüncü de son mistik aşama olan *via unitiva*'ya karşılık gelir ve en mükemmel dua türüdür nitekim 'zihinsel veya ruhsal' olandır.⁷⁵

Bahsi geçen aşamalardan ilkinde hafızanın, ikincisinde ise kavrayışın mükemmelleştirilmesi arzu edilir. Şayet bunlar gerçekleşirse üçüncü aşamada iradenin mükemmelleşmesi söz konusu olacaktır. Son aşamada ruhun en yüksek kısmı, sevgi tarafından tahrik edilen arzu ve dindar şefkatin kanatlarında Tanrı'ya yükseltilir. Bu aşamada bir irade alışverişi meydana gelir: 'insan sadece Tanrı'nın istediğini arzular ve Tanrı insanın iradesine nüfuz eder'. Bu durumda tüm düşünsel faaliyetler sona ermelidir. Osuna, bu noktada okuyucularına 'hiçbir şeyi göründüğünden daha fazla düşünmemek' şeklinde bir hatırlatma da yapar. Yönelinen Tanrı kavranamaz olduğu için onu açıklamak da mümkün değildir. Zaten burada kastedilen hiçlik düşüncesi O'nu (Tanrı) bütünüyle tefekkür etmek anlamına da gelmemelidir.⁷⁶

Bu tasavvufi ekolün taraftarları için formal eğitim ya da kitaplarda aranan literal ilmin çok fazla önemi yoktur. Fazla kitap okumak zihnin çok fazla dağılmasından, aşırı çalışmadan, dinlenme eksikliğinden, hafızada ağırlıktan ve tabir caizse gereksiz bir gıda ile mideyi rahatsız etmekten ibarettir. Yalnızca okumayı tercih eden kişiler tüm enerjilerini sanki herhangi biriyle konuşuyormuş gibi Tanrı'yla konuşmaya harcadıklarından gerçek bağlılığa yabancıdırlar. Kişinin klasik bir okula veya akla da ihtiyacı yoktur ancak O (Tanrı), erdemlerin coşkulu egzersizi yoluyla duygulanımlar okulunda aranmalıdır. En nihayetinde şu da söylenmelidir; evet mistik teoloji en üstün ve en mükemmel bilgidir ancak ister miskin bir kimse olsun isterse de cahil bir inanan olsun herkesin dilediğinde öğrenebileceği bir yoldur.⁷⁷ Osuna da formal eğitime mesafelidir ve 'ruhun içindeki lezzet'e vurgu yapar ancak işaret edilen içsel deneyimin bazen yanıltıcı olabileceğini de kabul eder. İlahi lütfun tüm tezahürleri belirlediğindeyse en büyük güvence alınmış olur ve söz konusu yanıltıcılık ortadan kalkar.⁷⁸

⁷⁴ Matta 6: 9-13: "Bunun için siz şöyle dua edin: 'Göklerdeki Babamız, Adın kutsal kılınsın. Egemenliğin gelsin. Gökte olduğu gibi, yeryüzünde de Senin istediğin olsun. Bugün bize gündelik ekmeğimizi ver. Bize karşı suç işleyenleri bağışladığımız gibi, Sen de bizim suçlarımızı bağışla. Ayartılmamıza izin verme. Bizi kötü olandan kurtar. Çünkü egemenlik, güç ve yücelik Sonsuzlara dek senindir! Amin'."

⁷⁵ Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 15.

⁷⁶ Hamilton, 15.

⁷⁷ Hamilton, 15.

⁷⁸ de Osuna, *Tercer Abecedario Espiriuual*, 210,221,223,225.

Dejamiento ise gerçekte Tanrı'yı tefekkür edip masivadan yüz çevirme esasına dayalı olmakla birlikte uygulandığı *Recogimiento*'nunkinden biraz değişiktir. İki yöntem arasındaki temel fark, uygulandıkları fiziksel koşullarda yatmaktadır. *Dejamiento*'ya göre Tanrı'yı tefekkür etmek için kişinin bir köşede oturup gözlerini kapatması gerekmemektedir. Bireyin kendisini Tanrı'ya teslim etmek için çok fazla çabaya gerek yoktur. *Los Alumbrados*'un genellikle uyguladığı yöntem de budur. *Dejamiento*, Isabel de la Cruz ve Alcaraz'ın ileri sürdüğü gibi zamana ve mekâna bağlı kalmaksızın ve tüm insanlar tarafından sürekli uygulanabilir. Bu mistik metot her nerede veya nasıl olursa olsun, ticaret yaparken bile yapılabilir ve hiçbir şey onu engelleyemez. Nitekim Alcaraz'ın kendisi de ticaretle meşgul olan biriydi ve pazar yerinde sık sık bunu uyguluyordu.⁷⁹ Esasen iki yöntem arasındaki benzerlikler açıktır ve aralarındaki sınırlar hiçbir şekilde her zaman net değildir. Ne de olsa aynı kaynaklardan türetilmişlerdir ve çoğu zaman aynı yerlerde uygulanmaktadır. Alcaraz, sorgulaması esnasında onları tanımlaması istendiğinde hem *Recogimiento* hem de *Dejamiento*'nun aynı anlama geldiği cevabını vermiştir. Bu iki teknik "Tanrı'yı gücendirmeme, kötülüklerden kaçınma, bu dünyanın boş işlerinden kaçınma, Tanrı'nın ve kilisenin emirlerini yerine getirme arzusu" anlamlarına gelmektedir. Buna binaen bazı araştırmacılar, metodolojik farklılıkları ne olursa olsun hem *Dejamiento* hem de *Recogimiento*'nun insan iradesinin ilahi iradeye tamamen teslim edilmesi anlamına geldiğini ifade etmektedir.⁸⁰ Bununla birlikte, *Recogimiento*'nun daha fiziksel ve *Dejamiento*'nun ise daha içe dönük bir eylem olduğu söylenebilir. Ayrıca, *Los Alumbrados* fiili *Recogimiento* uygulamasına hiçbir zaman itiraz etmemiş gibi görünse bile onu uygulayan bazı Fransiskanların aşırılıklarına da şiddetle karşı çıkar.⁸¹ Hatta onlar, o dönemde çok popüler olan dini coşkunun abartılı tezahürlerine ve şatahat gibi hallere de karşıdır. Isabel de la Cruz, "Tanrı'nın armağanları" olan ilahi lütufları kişinin kendine mal etmekten sakınması gerektiğini çünkü yargı gününde bunun hesabının sorulacağını ifade eder ve tanrısal (manevi) hediyelere muhatap olanların bunları saklaması gerektiğini düşünür. Yani sahip olunan kerametler mutlak surette saklanmalıdır.⁸²

María de Cazalla *Dejamiento*'yu "Tanrı'ya ulaşmak, O'nun iradesini kavramak ve ona itaat etmek için azizlerin öğretisine en yakın ve en iyi yol."

⁷⁹ Hamilton, "The Alumbrados", 107.

⁸⁰ John E. Longhurst, *Luther's Ghost in Spain (1517-1546)* (Kansas: Coronado Press, 1969), 109.

⁸¹ Hamilton, "The Alumbrados", 107-8.

⁸² Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 32-33.

olarak tanımlar.⁸³ *Dejamiento*'da özne, kendisini dua etmeye ve şeytanın ayartmalarını reddetmeye zorlamadan yalnızca Tanrı'ya boyun eğmek zorundadır. Ruhu arındırmak için Tanrı tarafından gönderilmiş bazı kötü düşünceler akla gelebilir ancak kişi onlarla savaşmak zorunda değildir; yapabileceği tek şey onlara isteyerek rıza göstermemektir. Bu dua şekli *Los Alumbrados* için her zaman, her yerde ve tüm insanlar tarafından kullanılabilen bir ibadet şeklidir. Tanrı, her yerdedir; dindarlar nerede olurlarsa olsunlar, sanki O önlerinde duruyormuş gibi aynı saygıyla dua etmelidirler. Hareketin önde gelen isimlerinden Isabel de la Cruz ve Alcaraz "duanın, nerede ve nasıl istenirse, ticaret sırasında bile sürekli olarak yapılabilmesi ve hiçbir şeyin onu engelleyemeyeceği" kanaatindedir.⁸⁴ Ayrıca o, *Dejamiento*'nun mistik ve ilerici doğası hakkında daha da spesifiktir. Üç tür dua olduğunu düşünmektedir; sesli, zihinsel ve üst akılsal. Kendisini sorgulayan engizisyonculara, yeni başlayanlara kendilerini disipline, oruca, duaya ve Mesih'in tutkusu üzerine meditasyona adanmalarını tavsiye ettiğini söylemiştir. Yeterli bir erdem derecesine ulaşmış olan kimselerin yalnızca "talimat verilenler" olduğunu ve bu kimselerin alçak şeylere itibar etmeyerek yalnızca Tanrı'nın arzusu ve sevgisinde sonsuza kadar asılı kalmaları gerektiğini de ilave eder.⁸⁵

Sonuç

16. yüzyılın ilk çeyreği Avrupa'nın diğer bölgelerinde olduğu gibi İspanya'da da bazı manevi problemlerin yaşandığı bir dönemi temsil etmektedir. Bu süreçte birbirinden farklı unsurları kendisinde mezceden hareketler ortaya çıkmıştır. *Los Alumbrados* da onlardan biridir ve diğerlerinin genelinde olduğu gibi Reform ve Trent Konseyi tarafından dayatılan dogmatik tanımlardan kendini kurtaramamıştır. *Los Alumbrados*'u diğer aykırı gruplardan ayıran en önemli özellikler, kadın karakterli bir hareket olması ve o dönemde sık görülmeyen bazı dini söylemlere sahip olmasıdır. Bu manzara aslında o dönemki İspanya'da bir taraftan dini hayattaki canlılığın bir taraftan da kadınların manevi hayattaki otoritesinin bir göstergesidir. Bununla birlikte engizisyoncuların ortodoksinin sınırlarını belirleme mücadelelerini de unutmamak gerekir. Heretik gruplarla mücadelede Kilise'nin en önemli destekleyicisi de yine engizisyon mahkemeleri olmuştur.

⁸³ Hamilton, 31-32.

⁸⁴ Marjorie Reeves, *The Influence of Prophecy in the Later Middle Ages: A Study in Joachism* (Oxford: Oxford University Press, 1969), 72,146,175-241.

⁸⁵ Hamilton, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*, 32.

Los Alumbrados'un gerçekte ne öğrettiği ile engizisyoncular tarafından öğretilerinin nasıl sunulduğu arasında ayırım yapılması da oldukça önemlidir. Onların benimsediği heretik yaklaşımlar, büyük ölçüde melez doğası ve hareketi oluşturan farklı bileşenler ile ilgilidir. Bir yandan özünde mistiktir nitekim kökleri hem manastırda hem de dünyada ulaşılabilecek bir Tanrı'ya kestirme yol arayan Fransiskanların izlediği yöntemlerden gelmektedir. Bir yandan da klasik ritüelleri benimsemiş diğer Hristiyanlara benzer özelliklere sahiptir. Katolik kilisesini eleştirmeleri, Yeni Ahit'i yoğun bir şekilde okumayı tavsiye etmeleri ve evanjelik hareketlerde çok tipik olan bireyin günahkârlığına vurgu yapmaları esasen hareketin zamanın ruhuyla da doğrudan bağlantılı olduğunun göstergesidir. Doktrinleri bazen çelişkili görünse de *Los Alumbrados* öncülerinin evanjelik özlemlerinde şüphe yoktur. Onların heterodoksileri, katolikliğe karşı keskin düşmanlıktan ziyade aşırı zahitliğin bir sonucu gibi görünmektedir. Yine de günah işleyemeyeceklerine inanarak ve dini görevleri yerine getirmek için sadece kendi aralarında dini törenler yaparak Kilise'nin "Ortodoks" öğretilerinden giderek uzaklaşmış olmaları bir vakıadır.

Teşekkür:

-

Beyanname:

1. Özgünlük Beyanı:

Bu çalışma özgündür.

2. Etik Kurul İzni:

Etik Kurul İzni gerekmemektedir.

3. Finansman/Destek:

Bu çalışma herhangi bir finansman ya da destek almamıştır.

4. Katkı Oranı Beyanı:

Yazar, makaleye başkasının katkıda bulunmadığını beyan etmektedir.

5. Çıkar Çatışması Beyanı:

Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

KAYNAKÇA

- ALFASSA, Shelomo. "The Origins and Stigma of the Iberian Garment of Shame, the 'San Benito'". *International Sephardic Journal*, sy 1 (2004): 1-13.
- CARR, Matthew. *Blood and Faith: The Purging of Muslim Spain*. London: C Hurst & Co Publishers, 2010.
- FIRPO, Massimo, ve John Tedeschi. "The Italian Reformation and Juan de Valdes". *The Sixteenth Century Journal* 27, sy 2 (1996): 353-64.
- GRACE M. Jantzen. *Power, Gender and Christian Mysticism*. Cambridge: Cambridge University Press, 1995.
- GRIFFIN, Clive. *Journeymen-Printers, Heresy, and the Inquisition in Sixteenth-Century Spain*. New York: Oxford University Press, 2005.
- HAMILTON, Alastair. *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*. U.K.: James Clarke & Co, 1992.
- HAMILTON, Alastair. "The Alumbrados: Dejamiento and Its Practitioners". İçinde *A New Companion to Hispanic Mysticism*, editör Hilaire Kallendorf. Boston: Brill, 2010.
- HELEN, Nader. *The Mendoza Family in the Spanish Renaissance, 1350-1550*. New Brunswick: Rutgers University Press, 1979.
- HILLERBRAND, Hans J., ed. *The Protestant Reformation*. U.S.A.: Happer Perennial, 1968.
- HOMZA, Lu Ann. *Religious Authority in the Spanish Renaissance*. London: The Johns Hopkins University Press, 2000.
- HOMZA, Lu Ann. *The Spanish Inquisition, 1478-1614*. U.S.A.: Hackett Publishing Company, 2006.
- HUGHES, Peter. "The Early Years of Servetus and the Origin of His Critique of Trinitarian Thought". *JUUH* 37 (2014 2013): 32-99.
- HUNTER, Ian. *Heresy in Transition: Transforming Ideas of Heresy in Medieval and Early Modern Europe*. U.S.A.: Ashgate, 2005.
- JELSMA, Auke. *Frontiers of the Reformation*. New York: Routledge, 2016.
- JESSICA A. Boon. "A Mystic in the Age of the Inquisition: Bernardino de Laredo's Converso Environment and Christological Spirituality". *Medieval Encounters* 12, sy 2 (2006): 133-52.
-

- JOHN E. Longhurst. *Luther's Ghost in Spain (1517-1546)*. Kansas: Coronado Press, 1969.
- KÖSTENBERGER, Andreas J., ve Michael J. KRUGER. *The Heresy of Orthodoxy*. U.S.A.: Crossway, 2010.
- LINDBERG, Carter. *Avrupa'da Reform Tarihi*. Çeviren Özgür Umut Hofaşçı. İstanbul: İnkılap Kitabevi, 2014.
- MÂRQUEZ, Antonio. *Los Alumbrados: Origenes Y Filosofia 1525-1559*. Spain: Taurus, 1972.
- MELQUÍADES Andrés. "Alumbrados, Erasmians, 'Lutheran' and Mystics: The Risk of a More 'Intimate' Spirituality". İçinde *The Spanish Inquisition and the Inquisitorial Mind*, editör Angel Alcalá, 457-94. New York: Columbia University Press, 1987.
- MERCEDES Garda-Arenal ve Felipe PEREDA. "On the Alumbrados: Confessionalism and Religious Dissidence In the Iberian World". İçinde *The Early Modern Hispanic World*, editör Kimberly Lynn ve Erin Kathleen Rowe. Cambridge: Cambridge University Press, 2017.
- MONTER, William. *Frontiers of Heresy: The Spanish Inquisition from the Basque Lands to Sicily*. U.K.: Cambridge University Press, 1990.
- NIETO, Jose C. "The Franciscan Alumbrados and the Prophetic-Apocalyptic Tradition". *The Sixteenth Century Journal* 8, sy 3 (1977): 3-16.
- OSUNA, Francisco de. *Tercer Abecedario Espirial*. Editör M. Andrés Martín, Madrid, 1972.
- PALACIOS, Miquel Asin. "Shadilés y Alumbrados". *Al-Andalus*, sy 9 (1944): 321-45.
- REEVES, Marjorie. *The Influence of Prophecy in the Later Middle Ages: A Study in Joachism*. Oxford: Oxford University Press, 1969.
- REX, Richard. "Hümanizm". İçinde *Reformasyon Dünyası*, editör Andrew Pettegree, 82-109. İstanbul: Alfa Yayınları, 2020.
- ROBERT Lerner. *The Heresy of the Free Spirit in the Later Middle Ages*. Berkeley: University of California Press, 1972.
- ROREM, Paul. *Pseudo-Dionysius: A Commentary on the Texts and an Introduction to Their Influence*. U.K.: Oxford University Press, 1993.
- RUNCIMAN, Steven. *The Medieval Manichee: A Study of the Christian Dualist Heresy*. U.K.: Cambridge University Press, 1947.
- SARA T. Nalle. "The Millennial Moment: Revolution and Radical Religion in

Sixteenth-Century Spain Sara Nalle". İçinde *Toward the Millennium: Messianic Expectations from the Bible to Waco*, editör Peter Schäfer ve Mark Cohen, 151-71. Leiden: Brill, 1998.

TEMİZTÜRK, Halil. *Hıristiyan Mistisizmine Giriş*. Ankara: Eskiyei Yayınları, 2021.

A HERETIC GROUP IN XVI CENTURY SPAIN: LOS ALUMBRADOS (THE ENLIGHTENED) AND THEIR MYSTICAL ORIENTATION

 Talha FORTACI^a

Extended Abstract

When religious traditions are analysed, it is observed that in almost all religious traditions, there are some groups that often manifest themselves with contradictory thoughts and acceptances against the party representing the orthodox belief. Although the reasons for the emergence of these movements, which are called “heretics” in modern literature, vary, it is possible to state that they sometimes arise from religious practices and sometimes from disagreements related to belief. The heresy sometimes manifests itself in the mystical sphere of religions, and Christianity has a long tradition in this area when it comes to “heresy”. Although there are significant differences between different denominations of Christianity, it can be said that the Catholic, Orthodox and Protestant churches represent the tradition in terms of religious doctrine (e.g. the Trinity) in Christianity. When we evaluate the history, it is possible to mention the existence of many movements, large and small, that oppose this tradition.

Los Alumbrados, who constitutes the subject of this article, is one of the heretical groups in the history of Christianity and is a mystically inclined movement that emerged in Spain in the 16th century. The supporters of this movement believe that human souls who have reached a certain degree of perfection have divine vision and that these perfect souls can directly communicate with the Holy Spirit. Those who have divine vision and light do not have to observe liturgical practices and rituals of the external forms of religious life, such as worship. Los Alumbrados caused the Spanish Catholic Inquisition a great deal of discomfort because the Church did not want this movement to influence people with “heretical” ideas. Therefore, the

^a Res. Asst. Ph.D., Mehmetbey University, talhaforta@gmail.com

Inquisition intervened and Los Alumbrados, like many other heretical Christian groups, was erased from history by force.

Because the doctrines they advocated were quite divergent from traditional Christian theology, the Spanish Inquisition court of the time issued three different edicts against this group. The most prominent theological approach of the movement is that the human soul, which has reached a certain degree of perfection, can come into unmediated contact with the Holy Spirit and that such people do not need to perform religious ceremonies and rituals. According to this group, veneration of saints is a distraction, and even to accept Jesus Christ as a mediator would mean putting an unnecessary distance between oneself and the Creator. The followers of Los Alumbrados describe themselves as devoted to the love of God and believe that they have an enlightened soul. According to them, the mind needs to be cleansed of all thoughts or memories. One should not endeavour in any way to prevent what God plans to do for him. Even the contemplation of Jesus Christ can hinder being annihilated within God. One should reject all thoughts presented to him, even if they are good thoughts, because the mind must only seek God. Different approaches have been proposed as to the origin of these beliefs and mystical orientations of Los Alumbrados, which departed from tradition. The most convincing approach is the thesis that they have an Islamic origin.

The first quarter of the 16th century was a period of some spiritual problems in Spain, as in other parts of Europe. In this process, movements that incorporated various different concepts emerged. Los Alumbrados was one of them, and this movement, like many others, was not able to free itself from the dogmatic definitions imposed by the Reformation and the Council of Trent. The most important features that distinguish Los Alumbrados from the other dissenting groups are the fact that it is a movement characterised by a female identity and that it adopts some religious discourses that were not common at the time. This is actually an indication of the vitality of religious life in Spain at that time and the authority of women in spiritual life. However, one should not forget the struggle of the inquisitors to define the limits of the orthodox belief. In the struggle against heretical groups, the most important supporter of the Church was once again the Inquisition courts.

It is also important to distinguish between the values that Los Alumbrados actually taught and how their teachings were presented by the inquisitors. The heretical approaches adopted by them were largely due to the hybrid nature of the movement and the different components that constituted it. On

the one hand, it has mystical elements at its core, since it is rooted in the methods followed by the Franciscans, who sought a shortcut to reach God both in the monastery and in the world. On the other hand, it has similar characteristics to other Christians who have adopted classical rituals. Their criticism of the Catholic Church, their recommendation to read the New Testament intensively and their emphasis on the sinfulness of the human soul, which is a very typical belief in evangelical movements, are in fact the most concrete indication that the movement was directly linked to the spirit of its time. Even if their doctrines sometimes appear contradictory, there is no doubt about the evangelical aspirations of the Los Alumbrados pioneers. Their heterodoxy seems to have been the result of extreme asceticism, rather than of a sharp antagonism towards Catholicism. Nevertheless, it is a fact that they gradually moved away from the “orthodox” teaching of the Church, believing that they could not sin and performing religious rites only among themselves to fulfil their religious obligations.

When the relevant literature was investigated, it was determined that no previous study on the subject had been conducted in our country (Türkiye). The most important study on Los Alumbrados is the book written by Alastair Hamilton in 1992, *Heresy and Mysticism in Sixteenth-Century Spain: The Alumbrados*. The aforementioned research has taken its place among the important sources of this article. An examination of Hamilton's book reveals a thorough treatment of the subject. The most important factor in the emergence of this article is to fill the gap in the Turkish literature on the subject by focusing on the mystical orientation of Los Alumbrados. This article is an attempt to identify the theological views and mystical understanding of the group which resulted in its prosecution as heretical and to describe how and which traditional doctrines it adopted. Furthermore, the article also analyses the movement's view of religious rituals and their impact on the history of Christianity.

Keywords: History of Religions, Mysticism, The Alumbrados, Inquisition, Heretism, Christianity.

Acknowledgements:

-

Declarations:

1. Statement of Originality:

This work is original.

2. Ethics approval:

Not applicable.

3. Funding/Support:

This work has not received any funding or support.

4. Author contribution:

The author declares no one has contributed to the article.

5. Competing interests:

The author declares no competing interests.

